

Rolnummer 4717
Arrest nr. 15/2010 van 18 februari 2010

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 50 van het Wetboek der successierechten, gesteld door het Hof van Beroep te Antwerpen.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters M. Bossuyt en P. Martens, en de rechters M. Melchior, R. Henneuse, E. De Groot, L. Lavrysen en E. Derycke, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Bossuyt,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij arrest van 19 mei 2009 in zake Peter De Ceulaer en Nathalie De Ceulaer tegen de Belgische Staat, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 28 mei 2009, heeft het Hof van Beroep te Antwerpen de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 50 W. Succ. (Vlaams Gewest), zoals gewijzigd door artikel 45 van het decreet van 21 december 2001 (*B.S.*, 14 februari 2002) de artikelen 10, 11 of 172 van de Grondwet, doordat daarin de gelijkshakeling met een relatie in de rechte lijn wordt beperkt tot de relatie stiefouder-stiefkind, met uitsluiting van de relatie stiefgrootouder-stiefkleinkind, en deze uitsluiting een discriminatie uitmaakt tegenover de situatie van gewone (natuurlijke) kleinkinderen, die krachtens artikel 48 W. Succ. wel van het tarief in de rechte lijn kunnen genieten ? ».

Memories zijn ingediend door :

- Peter De Ceulaer, wonende te 2600 Berchem, Fruithoflaan 87, en Nathalie De Ceulaer, wonende te 2600 Berchem, Fruithoflaan 4;

- de Vlaamse Regering.

De Vlaamse Regering heeft ook een memorie van antwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 12 januari 2010 :

- zijn verschenen :

- . Mr. P. Lips, advocaat bij de balie te Brussel, *loco* Mr. H. Symoens en Mr. J. Schrijvers, advocaten bij de balie te Antwerpen, voor Peter De Ceulaer en Nathalie De Ceulaer;

- . Mr. N. Muyshondt *loco* Mr. W. Huber, advocaten bij de balie te Antwerpen, voor de Vlaamse Regering;

- hebben de rechters-verslaggevers E. Derycke en R. Henneuse verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

De betwisting voor de verwijzende rechter betreft het toe te passen tarief inzake successierechten tussen stiefgrootouders en stiefkleinkinderen.

De eisers voor de verwijzende rechter zijn wettige kinderen van de niet-vooroverleden stiefdochter van wijlen G. Loix en werden, met drie anderen, aangewezen als algemene legataris voor één vijfde van de volle eigendom van de nalatenschap van laatstgenoemde.

De door de eisers betaalde successierechten werden overeenkomstig artikel 48 van het Wetboek der successierechten, zoals van toepassing voor het Vlaams Gewest, berekend tegen het tarief toepasselijk tussen andere personen dan personen in de rechte lijn, echtgenoten en samenwonenden. Hun verzoek tot toekenning van het voordelige tarief dat geldt bij vererving in de rechte lijn werd door de gewestelijke directeur afgewezen.

Voor de Rechtbank van eerste aanleg voerden de eisers aan dat artikel 50 van het Wetboek der successierechten, zoals van toepassing voor het Vlaams Gewest, een schending inhoudt van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet en/of artikel 172 van de Grondwet doordat het bij het bepalen van de successierechten verkrijgingen door stiefkinderen gelijkstelt met verkrijgingen in de rechte lijn, terwijl het dat niet doet met verkrijgingen door stiefkleinkinderen. De Rechtbank besloot daarop in haar tussenvonnis van 31 januari 2005 tot het stellen van een prejudiciële vraag over de bestaanbaarheid van artikel 50 van het Wetboek der successierechten met het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie.

In zijn arrest nr. 181/2005 van 7 december 2005 heeft het Hof geoordeeld dat het voormelde artikel 50 de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet niet schendt « doordat het voor de vererving tussen een stiefgrootouder en een stiefkleinkind niet het tarief voor een vererving in de rechte lijn toepasselijk maakt ».

Bij haar eindvonnis van 15 januari 2007 verklaarde de Rechtbank van eerste aanleg de vordering ongegrond, na vastgesteld te hebben dat de nieuwe, geherformuleerde prejudiciële vraag die werd gesuggereerd, reeds door het Grondwettelijk Hof was beantwoord.

Voor de verwijzende rechter stellen de eisers hoger beroep tegen dat vonnis in en verzoeken zij een nieuwe prejudiciële vraag aan het Hof te stellen. De verwijzende rechter overweegt dat, gelet op de formulering van de prejudiciële vraag die in het voormelde arrest nr. 181/2005 werd beantwoord, het Grondwettelijk Hof niet kon nagaan of het onderscheid in verkrijging tussen grootouders en kleinkinderen, enerzijds, en stiefgrootouders en stiefkleinkinderen, anderzijds, objectief en redelijk is verantwoord. In tegenstelling tot kleinkinderen die het tarief in de rechte lijn kunnen genieten wanneer zij van hun grootouders erven, kunnen stiefkinderen dat tarief niet genieten wanneer zij van hun stiefgrootouders erven. Nochtans maken noch de kleinkinderen, noch de stiefkleinkinderen doorgaans deel uit van het kerngezin van de (stief)grootouders. Bijgevolg is de verwijzende rechter van oordeel dat het Hof in zijn arrest nr. 181/2005 geen uitspraak heeft gedaan over de vraag of het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie al dan niet is geschonden, wanneer op het vlak van de toepassing van de tarieven inzake successierechten, een onderscheid wordt gemaakt tussen de verhouding stiefgrootouders-stiefkleinkinderen, enerzijds, en de verhouding grootouders-kleinkinderen, anderzijds. Vervolgens stelt de verwijzende rechter de voormelde prejudiciële vraag.

III. In rechte

- A -

Standpunt van de eisers voor de verwijzende rechter

A.1.1. Volgens artikel 50 van het Wetboek der successierechten, zoals vervangen bij artikel 45 van het decreet van het Vlaams Parlement van 21 december 2001, wordt een verkrijging tussen een stiefouder en een stiefkind gelijkgesteld met een verkrijging in de rechte lijn.

A.1.2. Uit de toelichting bij het vermelde decreet blijkt dat de gelijkstelling van de relatie tussen een stiefouder en een stiefkind met de relatie in de rechte lijn wordt gebaseerd op de hechte band die beide relaties kenmerken en op de onderhoudsplicht van stiefouders ten aanzien van hun stiefkinderen.

De verhouding tussen de stiefgrootouder en zijn of haar kleinkinderen kan een even hechte band uitmaken als die tussen een grootouder en zijn of haar kleinkinderen. Er is dan ook geen objectieve en redelijke verantwoording om inzake successierechten het tarief in de rechte lijn te beperken tot de relatie tussen de stiefouder en het stiefkind, zonder ze uit te breiden tot het stiefkleinkind.

A.1.3. De overwegingen van het arrest nr. 181/2005 waarin de mogelijke discriminatie tussen stiefkind en stiefkleinkind werd onderzocht, zijn niet pertinent wanneer, zoals te dezen, de mogelijke discriminatie tussen kleinkinderen en stiefkleinkinderen aan de orde is.

Standpunt van de Vlaamse Regering

A.2.1. In zoverre aan het Hof opnieuw een vraag wordt gesteld over de bestaanbaarheid van de in het geding zijnde bepaling met het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie, doordat de gelijkshakeling met een relatie in de rechte lijn wordt beperkt tot de relatie stiefouder-stiefkind, met uitsluiting van de relatie stiefgrootouder-stiefkleinkind, is de Vlaamse Regering van oordeel dat het Hof in zijn arrest nr. 181/2005 reeds over een vraag met hetzelfde onderwerp uitspraak heeft gedaan.

A.2.2. In zoverre aan het Hof een vraag wordt gesteld over het verschil in behandeling tussen kleinkinderen en stiefkleinkinderen, betoogt de Vlaamse Regering dat het Hof die vraag in hetzelfde arrest nr. 181/2005 reeds heeft beantwoord. Immers, in dat arrest oordeelde het Hof in algemene zin dat artikel 50 van het Wetboek der successierechten de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet niet schendt « doordat het voor de vererving tussen een stiefgrootouder en een stiefkleinkind niet het tarief voor een vererving in de rechte lijn toepasselijk maakt ».

A.2.3. Subsidiair meent de Vlaamse Regering dat de situatie van grootouders en kleinkinderen erfrechtelijk niet vergelijkbaar is met de situatie van stiefgrootouders en stiefkleinkinderen doordat alleen in het eerste geval een bloedband aanwezig is, waarmee ook een onderhoudsverplichting gepaard gaat, terwijl dat in het tweede geval niet zo is. Op grond daarvan is het objectief en redelijk verantwoord dat de relatie tussen stiefgrootouders en stiefkleinkinderen op het vlak van de successierechten niet in aanmerking wordt genomen en beschermd op dezelfde wijze als de relatie tussen grootouders en kleinkinderen.

- B -

B.1.1. Volgens artikel 50 van het Wetboek der successierechten, zoals vervangen bij artikel 45 van het decreet van het Vlaamse Gewest van 21 december 2001 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2002, wordt in het Vlaamse Gewest, bij de bepaling van het tarief der successierechten, een verkrijging tussen een stiefouder en een stiefkind gelijkgesteld met een verkrijging in de rechte lijn.

B.1.2. De verwijzende rechter vraagt het Hof of die bepaling de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet schendt, doordat de gelijkstelling met een relatie in de rechte lijn wordt beperkt tot de relatie stiefouder-stiefkind, met uitsluiting van de relatie

stiefgrootouder-stiefkleinkind, terwijl kleinkinderen krachtens artikel 48 van hetzelfde Wetboek wel het tarief in de rechte lijn genieten.

De vraag noopt tot een dubbele vergelijking wat het verschil in behandeling betreft tussen, enerzijds, stiefkinderen die erven van hun stiefouder en stiefkleinkinderen die erven van hun stiefgrootouder en, anderzijds, kleinkinderen die erven van hun grootouder en stiefkleinkinderen die erven van hun stiefgrootouder.

Uit de gegevens van het dossier blijkt dat de eisers voor de verwijzende rechter kinderen zijn van een niet-vooroverleden stiefdochter van de erflater. Het Hof beperkt zijn onderzoek tot die categorie van personen.

B.2. Het bepalen van het belastingtarief en het vaststellen van de modalisering ervan komt de bevoegde fiscale wetgever toe. Wanneer hij daartoe criteria van onderscheid hanteert, moeten die objectief en redelijk kunnen worden verantwoord. De tarieven en de modaliteiten ervan moeten op gelijke wijze worden toegepast ten aanzien van eenieder die zich ten opzichte van de maatregel en het nagestreefde doel in een gelijkwaardige positie bevindt, zij het dat de fiscale wetgever een verscheidenheid aan toestanden kan dienen op te vangen in categorieën die, noodzakelijkerwijze, slechts bij benadering met de werkelijkheid overeenstemmen.

B.3.1. Luidens artikel 731 van het Burgerlijk Wetboek komen de erfenissen toe aan de kinderen en afstammelingen van de overledene, aan zijn noch uit de echt, noch van tafel en bed gescheiden echtgenoot, aan zijn bloedverwanten in de opgaande lijn en aan zijn bloedverwanten in de zijlijn, in de orde en overeenkomstig de regels die de wet bepaalt. Aldus hanteert de wetgever bij het bepalen wie erfgenaam is twee criteria, namelijk de bloedband en de huwelijksband. Alle andere personen kunnen slechts tot de nalatenschap van een persoon worden geroepen bij wege van testament van de erflater of bij wege van contractuele erfstelling.

B.3.2. Vóór de invoeging van artikel 50 van het Wetboek der successierechten bij het decreet van 20 december 1996 werd in het Vlaamse Gewest het laagste tarief in de successierechten voorbehouden aan welbepaalde categorieën van wettige erfgenamen, zijnde de erfgenamen in de rechte lijn en de langstlevende echtgenoot. Behalve in geval van

stiefouderadoptie vererfden de stiefkinderen, die bij gebrek aan bloedband naar de regels van het burgerlijk recht geen wettige erfgenamen van hun stiefouder zijn, de nalatenschap tegen het hoogste tarief « tussen andere personen ».

Wat het verschil in behandeling betreft tussen stiefkinderen die erven van hun stiefouder en stiefkleinkinderen die erven van hun stiefgrootouder

B.4.1. In zijn arrest nr. 181/2005 van 7 december 2005 heeft het Hof over dat onderdeel van de prejudiciële vraag als volgt geoordeeld :

« B.4.1. De grondslag voor de gelijkschakeling, op het vlak van de successierechten, van een verkrijging tussen een stiefouder en een stiefkind, met een verkrijging in de rechte lijn, is volgens de decreetgever te vinden in de hechte band die tussen stiefouders en stiefkinderen kan ontstaan door het feit dat zij vaak gedurende geruime tijd samengeleefd hebben (*Parl. St.*, Vlaams Parlement, 1996-1997, nr. 428/1, p. 6).

B.4.2. Het successierechtelijk verschil in behandeling tussen stiefkinderen die erven van hun stiefouder en stiefkleinkinderen die erven van hun stiefgrootouder berust op een objectief en pertinent criterium, namelijk de hechtheid van de gezinsband, nu het in het eerste geval gaat om leden van een kerngezin, terwijl dat in het tweede geval niet zo is.

B.4.3. Doordat de toekenning van het voordelige tarief aan stiefkinderen een uitzondering vormt op de voorheen geldende regeling waarbij slechts bepaalde categorieën van wettige erfgenamen dat tarief konden genieten, vermocht de decreetgever, in de uitoefening van zijn beoordelingsbevoegdheid, die uitzondering restrictief op te vatten.

B.4.4. De stiefkleinkinderen worden niet op een onevenredige wijze geraakt door de hogere successierechten, vermits ervan kan worden uitgegaan dat zij, doordat zij in beginsel geen deel uitmaken van het kerngezin van de erflater, niet dezelfde band hebben als de stiefkinderen met het gezinspatrimonium dat de erflater bij zijn overlijden nalaat. In het geval waarin het stiefkleinkind zou samenwonen met de stiefgrootouder, kan het overeenkomstig de in het geding zijnde bepaling onder de voorwaarden bepaald in artikel 50, derde lid, van het Wetboek der successierechten, zoals van toepassing voor het Vlaamse Gewest, het tarief van de successierechten genieten dat geldt voor zorgkinderen, dat gelijk is aan het tarief bij vererving in de rechte lijn.

B.5. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord ».

B.4.2. Er is geen aanleiding om te dezen anders te oordelen.

Wat het verschil in behandeling betreft tussen kleinkinderen die erven van hun grootouder en stiefkleinkinderen die erven van hun stiefgrootouder

B.5.1. Weliswaar behoren zowel kleinkinderen als stiefkleinkinderen doorgaans niet tot het kerngezin van hun grootouder respectievelijk hun stiefgrootouder en kan de affectieve band van zowel kleinkinderen als stiefkleinkinderen met hun grootouder respectievelijk stiefgrootouder even hecht zijn, toch berust het successierechtelijk verschil in behandeling tussen kleinkinderen die erven van hun grootouder en stiefkleinkinderen die erven van hun stiefgrootouder op een objectief en pertinent criterium, namelijk het al dan niet bestaan van een bloedband waaraan de wetgever onderscheiden rechten en verplichtingen heeft verbonden.

Zoals in B.3.1 aangegeven, hanteert de wetgever, in artikel 731 van het Burgerlijk Wetboek, twee criteria bij het bepalen wie erfgenaam is, namelijk de bloedband en de huwelijksband. Alle andere personen, waaronder de stiefkleinkinderen, kunnen slechts tot de nalatenschap van een persoon worden geroepen bij wege van testament of bij wege van contractuele erfstelling.

Uit de bloedverwantschap tussen grootouders en kleinkinderen vloeit voort dat zij ten opzichte van elkaar tot de onderhoudsverplichting zijn gehouden waarin de artikelen 205 en 207 van het Burgerlijk Wetboek voorzien. Die onderhoudsverplichting geldt niet tussen stiefgrootouders en stiefkleinkinderen.

B.5.2. Doordat de toekenning van het voordelige tarief aan stiefkinderen een uitzondering vormt op de voorheen geldende regeling waarbij slechts bepaalde categorieën van wettige erfgenamen dat tarief konden genieten, vermocht de decreetgever, in de uitoefening van zijn beoordelingsbevoegdheid, die uitzondering restrictief op te vatten door niet te voorzien in een even gunstige regeling voor stiefkleinkinderen wier moeder niet vooraf overleden is met als gevolg dat die regeling verschilt van die welke voor kleinkinderen geldt.

B.5.3. Zoals in het voormelde arrest nr. 181/2005 is aangegeven, kan, in het geval waarin het stiefkleinkind zou samenwonen met de stiefgrootouder, het overeenkomstig de in het geding zijnde bepaling onder de voorwaarden bepaald in artikel 50, derde lid, van het Wetboek der successierechten, zoals van toepassing voor het Vlaamse Gewest, het tarief van de successierechten genieten dat geldt voor zorgkinderen, dat gelijk is aan het tarief bij vererving in de rechte lijn.

B.6. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 50 van het Wetboek der successierechten, zoals vervangen bij artikel 45 van het decreet van het Vlaamse Gewest van 21 december 2001 houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2002, schendt de artikelen 10, 11 en 172 van de Grondwet niet doordat het voor de vererving tussen een stiefgrootouder en een stiefkleinkind wiens moeder niet vooraf overleden is, niet het tarief voor een vererving in de rechte lijn toepasselijk maakt.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989, op de openbare terechtzitting van 18 februari 2010.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Bossuyt